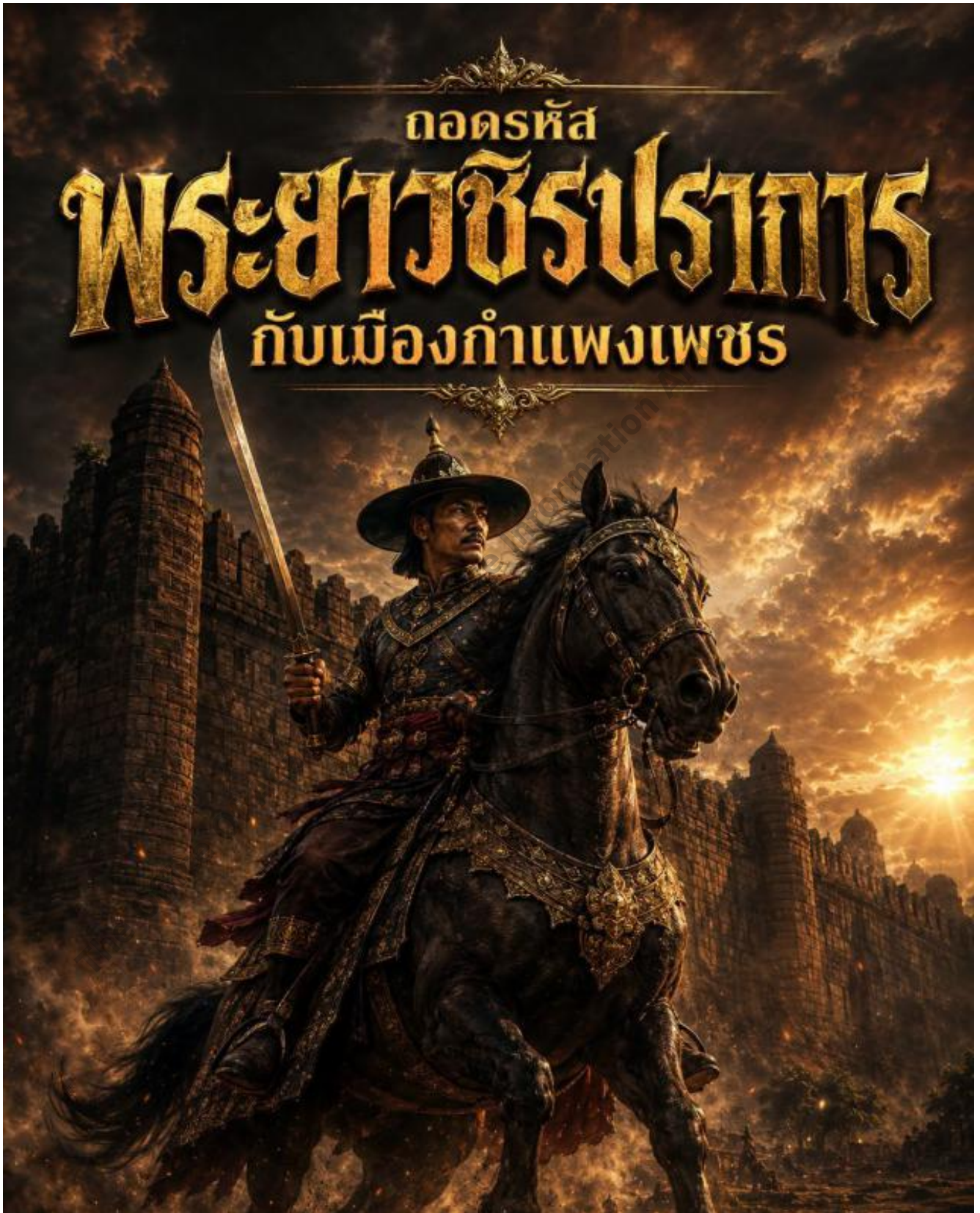

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เรื่อง ถอดรหัส พระยาวชิรปราการ กับเมืองกำแพงเพชร

รายละเอียด

ในหน้าประวัติศาสตร์ไทย ชื่อ "พระเจ้าตากสินมหาราช" ผูกพันแน่นแฟ้นกับสามเมืองสำคัญ คือ เมืองตาก จันทบุรี และธนบุรีแต่ยังมีอีกเมืองหนึ่งที่ชาวบ้านภาคภูมิใจว่าเคยเป็น "เมืองที่สอง" ในชีวิตราชการของพระองค์ นั่นคือ กำแพงเพชรที่เรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างมหาราชพระองค์นี้กับกำแพงเพชรนั้น ซับซ้อนและมีสีสันทางประวัติศาสตร์มากกว่าที่หลายคนเข้าใจ

ตอนที่ 1: จากหลวงยกบัตรเมืองตาก สู่ผู้พิทักษ์พระนครสิน บุตรของนายไผ่สองและนางนกเอี้ยง เข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กตั้งแต่วัยเยาว์ ก่อนได้รับตำแหน่งหลวงยกบัตรเมืองตาก และเลื่อนขึ้นเป็น"พระยาตาก" เจ้าเมืองตาก เมื่อผู้ครองเมืองเดิมถึงแก่กรรมจุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2307-2308 เมื่อพม่ายกทัพเข้าประชิดกรุงศรีอยุธยาถึงสองครั้งพระยาตากได้นำกำลังเข้าช่วยป้องกันพระนครทั้งสองคราว และแสดงฝีมือการรบจนเลื่องลือว่าเป็นหนึ่งในแม่ทัพที่เข้มแข็งที่สุดในเวลานั้นด้วยความชอบนี้ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศจึงโปรดเกล้าฯ เลื่อนตำแหน่งพระยาตากขึ้นเป็น "พระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร" ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2310

ตอนที่ 2: ตำแหน่งที่ไม่ทันได้ครองนี่คือจุดที่เรื่องเล่าทั่วไปมักข้ามไป เพราะแทบจะทันทีที่ได้รับตำแหน่งใหม่ พม่าก็ยกทัพเข้าล้อมกรุงศรีอยุธยาอีกครั้งเป็นศึกใหญ่ครั้งสุดท้ายพระยาวชิรปราการจึงถูกเรียกตัวกลับเข้ากรุงเพื่อป้องกันพระนคร โดยยังไม่ทันได้เดินทางไปปกครองเมืองกำแพงเพชรแต่อย่างใดหลักฐานจากพระราชพงศาวดารและงานศึกษาประวัติศาสตร์หลายชิ้นระบุตรงกันว่า ท่านยังไม่ทันได้ครองเมืองกำแพงเพชรจริง ก็เกิดศึกเสียก่อนกล่าวคือท่านไม่เคยเดินทางไปประทับหรือบริหารราชการที่เมืองกำแพงเพชรเลยตำแหน่ง "พระยาวชิรปราการ" จึงเป็นบรรดาศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน แต่ไม่มีช่วงเวลาการปกครองจริงเกิดขึ้นดังนั้นคำถามว่า "ประทับนานเท่าใด" หรือ "มีผลงานอะไรระหว่างครองเมือง" จึงตอบตามหลักฐานได้ว่า แทบไม่มีเลยเพราะสถานการณ์สงครามไม่เปิดโอกาสให้ท่านได้ทำหน้าที่เจ้าเมืองแม้แต่วันเดียวหลังจากนั้นไม่นาน เมื่อเห็นว่ากรุงศรีอยุธยาจะต้องเสียแก่พม่าอย่างแน่นอน พระยาวชิรปราการจึงตัดสินใจรวบรวมไพร่พลราว 500 คนตีฝ่าวงล้อมออกจากค่ายในคืนวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2309 (ก่อนกรุงแตกราว 3 เดือน) มุ่งหน้าไปทางหัวเมืองชายทะเลตะวันออกเพื่อรวบรวมกำลังกลับมาต่อสู้เอกราชในภายหลัง

ตอนที่ 3: ข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ "เจ้าเมืองกำแพงเพชร" จริงหรือเพียงตำนานที่น่าสนใจยิ่งกว่านั้นคือ นักประวัติศาสตร์บางท่าน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ในหนังสือ"การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี" ได้ตั้งข้อสังเกตว่าเรื่องพระยาวชิรปราการเป็นเจ้าเมืองกำแพงเพชรอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เท่าที่เข้าใจกัน โดยชี้ว่าราชทินนามที่แท้จริงของผู้ครองเมืองกำแพงเพชรในสมัยนั้นคือ "ออกญารามณรงค์สงคราม" ไม่ใช่ "พระยาวชิรปราการ"ชื่อตำแหน่ง "พระยาวชิรปราการ" ปรากฏขึ้นในเอกสารที่แต่งขึ้นภายหลังในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งอาจเป็นการผูกเรื่องขึ้นในภายหลังกล่าวโดยสรุป มุมมองทางวิชาการนี้ชวนให้ตั้งคำถามว่าเรื่องเล่าที่แพร่หลายในปัจจุบันอาจเป็นการผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริง

ทางประวัติศาสตร์กับความทรงจำร่วมของท้องถิ่นที่สร้างขึ้นภายหลัง ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าความเชื่อมโยงระหว่างพระเจ้าตากสินกับกำแพงเพชรเป็นเรื่องเท็จทั้งหมดแต่ควรเข้าใจว่าเป็นประเด็นที่นักวิชาการยังมีมุมมองต่างกันตอนที่ 4: ร่องรอยแห่งความทรงจำในกำแพงเพชรวันนี้

แม้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จะชี้ว่าพระองค์ไม่เคยปกครองเมืองกำแพงเพชรอย่างเป็นทางการแต่ความผูกพันในความทรงจำของท้องถิ่นยังคงเข้มแข็ง สะท้อนผ่านสถานที่และประเพณีต่อไปนี้โรงเรียนวรวิหารการวิทยาคม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สถานศึกษาแห่งนี้อัญเชิญพระนาม "วรวิหารการ" มาตั้งเป็นชื่อโรงเรียนและมีลานอนุสาวรีย์พระยาวชิรปราการ (พระเจ้าตากสินมหาราช) เป็นศูนย์กลางพิธีบวงสรวงประจำปีในวันที่ 28 ธันวาคมซึ่งเป็นวันปราบดาภิเษกของพระองค์ นักเรียนของที่นี่เรียกตนเองว่า "ลูกพระยา" ข้อสำคัญคือ อนุสาวรีย์และโรงเรียนแห่งนี้เป็นสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ที่จัดสร้างขึ้นเพื่อรำลึกถึงพระองค์ไม่ใช่โบราณสถานดั้งเดิมที่หลงเหลือจากยุคที่พระองค์มีชีวิตอยู่ ส่วนโบราณสถานเก่าแก่ของกำแพงเพชร เช่น กำแพงเมืองโบราณ บ่อมทุ่งเศรษฐี วัดพระบรมธาตุนครชุม หรือหลวงพ่อบุญรอดล้วนเป็นมรดกที่มีมาก่อนหรือร่วมสมัยกับยุคสุโขทัย-อยุธยาตอนปลาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ทางโบราณคดีที่เชื่อมโยงสิ่งก่อสร้างเหล่านี้กับช่วงเวลาสั้นๆ ที่พระยาวชิรปราการได้รับตำแหน่งโดยตรง

บทส่งท้ายเรื่องราวของพระเจ้าตากสินกับกำแพงเพชรจึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการที่ "ความทรงจำร่วมของท้องถิ่น" กับ "หลักฐานทางประวัติศาสตร์" อาจเดินไปคนละทิศทาง ชาวกำแพงเพชรภาคภูมิใจในนาม "วรวิหารการ" ที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นของมหาราชผู้กอบกู้ชาติ แม้ว่าตามหลักฐานแล้วท่านจะไม่เคยมีโอกาสได้ก้าวเท้าเข้าปกครองเมืองนี่ยังแท้จริงเลยก็ตาม บางทีคุณค่าที่แท้จริงของเรื่องนี้ อาจไม่ได้อยู่ที่ว่าพระองค์ปกครองเมืองนานเท่าใดแต่อยู่ที่ว่าชื่อของพระองค์ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจของคนกำแพงเพชรมาจนถึงทุกวันนี้

คำสำคัญ : ถอดรหัส พระยาวชิรปราการ กับเมืองกำแพงเพชร

ที่มา : สำนักข่าวขาว

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2026-07-15

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2432&code_db=610001&code_type=01